

خه لگ چی له په رله مان و حکومتی داهاتوو دهویت؟

هزار حکیم

پسپوریکی نابووری: دهبی فلسه فیهی کی روون بو نابووری کوردستان دیاری بکریت

سهرهنگ نه سعه دگنجیکی کاسیکاره، نهو پنی باشه بر له هر شتیکی، حکومت کرنکی به چاره سرکردی گرفتې نیشته جیبیون بدات. سرهنگ زیاتر وتی "نهمه کیشی هره گه وری گنجی نیمه، که ناتوانیت هوسه سرکردی پیک بهینیت، سره برای نهوش گرفتې بیکاریش گه وریه، پیوسته چاره سر بکری و سنوریک بو هینانی کړیکاری بیانی دابزیت."

که مکرده وی جیوازی نیوان موچی فهرانه رانی حکومت

زور له فرمانه ران و به تایبته نهو گنجانیه تازه داده مزین، به جوریک له نیکه رانیوه باس لهو جیوازیه گوره به دهکن، که له نیوان موچی فرمانه بره بالاکان و نهوانی خوارترده هیه. فرهنگ غفور قوتابی زانکو وتی "پیوسته حکومتی دواي هلیژاردن چاره سری نهو هلاوسانه نابوری به بکات، که بازاره کانی کوردستانی گرتوته ووه، پیوسته بیر له مکرده وی موچی نه دمانی په رله مان و وه زیره کان تا پله به بریوه بره گنجه کان به رادهی 35% بکریت."

جکه له مانهش فرهنگ باسی له کرنکی باه خدان به پیشه سازی و بوری نهوت و بهرهمی کشتو کالی کره، که سنوریک بو هاورده کړنی شهمکی بیانی دانیت.

دوست کړنی متانه بو بازارگانه کان له بانکه کانی دهره

له پیناو نه وری جموجولی بازارگانی له کوردستان زیاتر گشه بکات و دهره تیش له بهر دم بازارگانان ناوه لاتر بیت، زور له بازارگان و خاوهن کومپانیاکان به کرنکی ده زانن، که جوریک له متانه بو بازارگانه کانی کوردستان له بانکه کانی دهره مسوگر بکریت.

شیرکو سدیق خاوهن کومپانیای هاورده کړنی جلوه برگ دلپت "دهبیت په رله مان داهاتوو به خوناچوونه ویک له برپاره کانی سه بارته به بازارگانی بکات، چونکه له بهر ووهندی هندیک کس بووه، هره وها دوست کړنی متانه بو بازارگانه کان له دهره وی ولات و له بانکه کان، بو نه وری بتوانن به چک کاره کانمان نه انجام به دین، به لام نیستا دهبیت پاره بو دهره حواله بکین، نهوش پیوستی به تیچوونی زور هیه."

فهرانه رانی حکومت

گه نجیک "پیوسته کرنکی به چاره سرکردنی قهیرانی نیشته چی بوون و بیکاری بدریت"

په رله مان دواي هلیژاردن به دنگ و رنگ و بیری جیواز و نوی کار و بهرنامه کانی دهست پیده کات، له بوری سیاستی نابووری بو زیاتر خزمه تکرند به خه لگ و په رله پیمان به ژیرخانی نابووری، هاولاتیان پیمان وایه دهبیت په رله مان داهاتوو زیاتر کرنکی به وه بهرینان و کړتی تایبته بدات.

فلسه فیهی نابووری له کوردستاندا

نه یوب سماستی ماسوستای زانکو و پسپوری نابووری پنی وایه دهبیت حکومت و په رله مان داهاتوو سه رته بیر له وه بکاته وه فلسه فیهی کی روون بو نابووری کوردستان دیاری بکا، له بهر نه وری نابووری کوردستان تاکو نیستا فلسه فیهی کی دیاریکرای نیبه. ماموستا نه یوب وتی "حکومتی هریم پیوسته چا به وه بهرینان له کوردستاندا بخشینته ووه، چونکه نهو وه بهرینان نیستا هغه زیاتر له چنده بواریکن، وهک بوری خزمه تگوزاری و بازارگانی و زوربه ی زوریان دهنه هزی دروست کړنی جوله یکی سرماهی پیچ وانه، که له هریمی کوردستانه وه پاره و سرماهی دهچته دهره وه، نه مش به زیانی نابووری کوردستان دهشکته وه."

به بوچوونی ماموستا نه یوب بسواری دروست کړنی دهره فستی کار واته که مکرده وی ریژه ی بیکاری و دروست کړنی سیست میکی نارایی گونجاو. هره وها بتواننیت گشه پیدانی مرویی دروست بکات و خه لگ بکاته هوار و نامانج بو په رله پیدانی نابووری و به شاداریان پینکات. به سیست مکرندی بانکه کان له کوردستان شوان نیبراهیم فرمانه بری په کیک له بانکه کانه، نهو پنی وایه په کیک له کاره گرنه کان که حکومتی ناینده پیوسته بیکات، به سیست مکرندی بانکه کانی کوردستانه. شوان وتی "نهو پاره یی له بانک هیه به هزی دانانی کارتی دلناییه، که هممو تاکیک له کومه لگا تیندا به شاد دهبیت و رسیدی دهبیت، به مش هم خوی و حکومت سود مند دهی."

نازادی بازارگانی فراوان بکریت

بازرگان و خاوهن کومپانیاکان، پینان وایه پیوسته نازادی بازارگانی فراوان بکریت، چونکه هاندانیکه بو بازارگانه کان که به ریگای فروکه خانه ی هولیزه وه هاتو چوبکین و قازانچیکشه بویان. به شاد عه بدلرهمان خاوهنی کومپانیای هاورده کړنی زیر دلی "پیوسته مانه وری چونه دهره وری زیر دریز

پرسیاری کون بو په رله مان نوی

Mb_zanko@yahoo.com

نیستا نابووری په کیک له کرنیکرنین ته وهره کانی قهواره سیاسییه کانی هلیژاردنی هریمی کوردستانه. هر لیست و قهواره یک دید و بوچون و بهرنامه ی خوی لهو بواره ستراتیژییه دا راگه یانوه و خه لکی کوردستانیش نهو ته وهره به هسستیارترین بهشی گوزهران و زیان ده زانن. له روانه گوه نه چنده خاله ستراتیژییه نابووری و هلیژاردن دهسستیشمان دهکات:

1. نه زومونی ولاتنی پیشکوتوو و زانستی نابووری که شه پیدانی نابووری بو نهو هوارانه ی خواره وه ده زاننیت:
 - * هه بوونی سرماهی ماددی و دارایی گونجاو.
 - * هه بوونی سرماهی مرویی و وه بهرینان له سرچاوه مروییه کان.
 - * هه بوونی سیست می سیاسی و نابووری گونجاو که تیندا هه مو تواناکان بخاته گهر و ماندانی وه بهرینان بکری و گنجان و خاوهن بیروکه و پروژه کان داهینان بکن، کړتی تایبته به هیز بیت و هلی کاری په کسان بو هه مو هاولاتیان به بی جیوازی فره هم بکریت و حزب و حکومت له بازاره کاندا که مترین دهسستیه دانیان هه بیت.
2. نابووری کوردستان خوی له شیوه ی نابووری رهنی (Rentism Economy)
 - واته ژبانی نابووری کوردستان به داهاتی نهوت به ستراته و ته و زیاتر له 90% بوودجه و داهاتی کوردستان له نهوت و گشه ی نابووری زور که مته له توانست و سرچاوه نابوریه کانی. سرچاوه کانی کوردستان توانای بزوی 40 ملیون کسی تیدایه، که چی بو 4 ملیونیش کیشه مان هیه. بیکاری سرچاوه نابوریه کان له په کهری نابووری هریمی کوردستان به دی دهکریت. حکومتی هریمی کوردستانیش هه ولی جدی داوه بو نه وری نابووری کوردستان گشه بکات، که چی هیشتا کړتی تایبته به توانا و سرماهی دارییه کی سره بخه له نابووری کوردستاندا لاوازه، جزره سرماهی دارییه کی بیروکراتیک له هریمی کوردستاندا دهبیرنیت .
 - 3. بوودجه، نوکیومینتیکی ستراتیژی و پلانی یک ساله ی نابوریه. دارشتنی بوودجه له هریمی کوردستاندا پر له کیشه و گرفته، حکومت بو جیبه جیکردنی پروژه کانی کورته پتانی بوودجه راده گینیت و هیشتا له کورته کانی ناو و کاره یا و سوومه منی و جاده و ژیرخانی نابووری دیکه بو شایه کان په نکراوته و کس نازانیت بهرهمی ناپوخته ی ناوخوی (GDP) له کوردستاندا چنده و چونه؟
 - 4. ژینگه ی کسب و کار و بازارگانی له کوردستاندا هوسهنگ و په کسان نیبه بو هه مو کس و ریسک و تیچوونی هلی زوره بو وه بهرینه ر.
 - 5. دیپلوماسی نابووری نیوده ولتی هریمی کوردستان هر چنده له سالانی رابردوو گورانکاری به خوره بینیوه، به لام هیشتا نوته رانی کوردستان له ولاتاندا په یوهندی سیاسی بویان له نه و لویت دایه و سیاستی دهره کی نابوریان لاوازه.
 - 7. سیست می بانکی پیشکوتنی به خوره بینیوه، به لام سیست می دلناییه به گشتی و دلناییه مرویی پیشکوتنی نهوتوی به خوره نه بینیوه. له رووه نهو نهو دوو کوله گهی گشه پیدانی نابووری نه ژمار دهکرین.
 - 8. جفاکی هریمی کوردستان کومه لگایه کی به کاره بره و روژانه به سه دان سوپه رمارکیت و دوکان دهکریته وه، که چی بهرهمینان له کړتی کشتو کال و پیشه سازی لاوازی پیوه دیاره.
 - 9. سیست می موچه به تایبته خانه نشینی وه زیر و په رله مانتاران و بهر یوه بره گنجه یی کان که هتا هتایه بارقورسییه کی زوری له سر بوودجه دروست کردوه، پیوسته پیناچوونه وی جدی له مایه تدا بکریت. له رووه نهو نهو چنده پرسیره پیوسته له 4 سالی داهاتودا وه لایه گونجاوی بدریته وه:
 - 1. په رله مان و حکومتی پاش هلیژاردن چ سیست میکی نابووری ته دروست و چلاک ریکه خات و له سر چ بنه مایه ک و به چ میکانیزمیک دابه شکردنی داهاتی نهوت نه انجام ددهات؟
 - ارشتن و بهر یوه رندی دارایی و بوودجه به چ شیوازیک و به پنی چ پیوه ریکی زانستی نابووری دهبیت؟
 - 2. حکومت و په رله مان ناینده چ پلان و ستراتیژییه تیکی واقیعه ای بو دابینکردنی سرماهی دارایی و مادی بو چاره سره ی بیکجاری ژیرخانی نابووری دهبیت و تنیا تسه ی پیش هلیژاردن نه بیت؟
 - 3. چ پلان و بهرنامه یکی توکمه ی بو گورانکاری له سیست می په روه رده و خویندنی بالا دهبیت، که نهو دوو ده زگایه رولی راسته قینه یان له بریاری نابوری و سیاسییدا هه بیت؟
 - 4. چ پلان و بهرنامه یکی توکمه ی بو که مکرده وی ژماره ی موچه خوران و وه زارته کان هیه؟ که حکومت ژماره ی وه زیری کم بیتوه به جوریک چاکسازی و نویوونه وه له بهر یوه برن و کارگیری حکومتی بکریت و حکومتی کی ته کورکرات دروست بیت؟
 - 5. ستراتیژیت و سیاستی وره و ناو و سرچاوه سروشتیه کانی چون دهبیت؟ بهر ژوه وندی خه لکی کوردستان لهو سامانه نیشتمانیانه مسوگر بکریت؟

بازار هکانی کوردستان جمه یان دیت له مندالان

مندالیکی دهسگیر: منیش حهزم دهکرد نهو هاوینه له ماله وه پله ی سته یشنم بگردایه، نهک نیش

دلوفان هیوا

مندالانی نیستا پیاوان و نافرمانی ناینده ی کوردستان و پیوسته مافیان پیدریت و هتا 18 سالی چلاکی نابووری نه کن و که چی به هزاران مندالی کوردستان سه رقالی کار کړدن به تایبته له هاویندا.

سپغه تمه منی تنیا 10 سالان بوو، له په کیک له شه قامه کانی شاروچکه ی بنه سلاوه چنده فره دیک ناردی لهو عاره بانه یه بار کړدبوو، که گویند ریژیک رایدکینشا، زور هیلاک بوو و ته وای جهستی شلالی عاره قه بیوو. نهو که ماندوبوونیک قورس به روخساریه دیار بوو پنی کورتن "له ماله وه 11 کسین، باوکم کړیکاره، من له تمه منی 6 سالیه وه کارده کم". راستی نیبراهیم له ناوه راستی شاری هه ولیز و له نژیک بازاری سیروان، وهک ده یان مندالی تری نهو شاره، ته په دوریک پر له مونه و دوندرمه ی به شانه وه بوو. راستی هه مو به یانیه ک له کاتزمیز 7 له ماله وه دینته دهره بو فروشتنی مونه و چلووره و کاتزمیز 6ی نیواره ده گریته وه مال. هه رچنده وتی که هیچی له باره مافی منداله نازانی، به لام به روخساریکی پر له بهرانه ته و بزه یکی بو کړین و وتی "منیش حهزم دهکرد له ماله وه نهو هاوینه پله ی سته یشنم بگردایه، نهک نیش".

له وری هاوین و له پشوی قوتابخانه کاندا زوربه ی مندالانی ناوچه جیوازه کانی کوردستان له ناو بازار و کاره کاندا کار دهکن. بهرپرسیانی حکومتیش له ده زگا راگه یاننده کانه وه پاس له نه هیشتنی دیارده ی کار کړنی مندالان له سر شه قامه کان دهکن. بازاره کانی کوردستان جمه یان دیت لهو مندالانیه له تمه نیکی مندالی زودا به کاری دهسگیری و دوکانداریه و خه ریکن.

نه لند سیروان، کورپکی تمه من 9 ساله، له دواي توباوونی تاقیرکونه و کانی دهسگیره به فروشتنی کلینکس له ترافیک لایته کانی شاری هه ولیز. نه لند کوره بچوکی خیزانیک هشت که سیه، باوکیشی هر کاری

و هه ولیز دهبیرنیت . بنار نه سعه، کچیک کی تمه من 7 سالانه، له گه ره کی شورش شاری هه ولیز له گه ل چنده هاوریه کیدا، خه ریکی کورکونه وی پاشماوه ی خواردن و نهو که لوله ی فریدراو بوو. به هسنتکی ناشایست و هسنگرد وتی "پیوسته مندالانی کوردستان سه رقالی فیروونی هنره و موسیقا و یاریکړدن بن، که چی زوربه یان کار دهکن".

کوردستان، له کاتیکدا له ولاتانی جیهان مندالان که شه وهای گونجاویان بو دهره خسیرنیت. تا قه به کر شه زای مافی مندالان و چالاک له بوری مندالی کوردستان کار کړنی مندالانی کوردستان به "ستم و ناشایست" و هسنگرد وتی "پیوسته مندالانی کوردستان سه رقالی فیروونی هنره و موسیقا و یاریکړدن بن، که چی زوربه یان کار دهکن".

کوردنوی برغوو بوو. ریبه د گوتی که بویه نهو نیشه دهکات، چونکه پاره یی کی باشی دست دهکوت، به لام هیلاکیش دهبیت. ریبه دهره چووی په کمی ناوه ندیه و به حه زیکوه وتی "دهموت له داهاتودا بیم به فیه تریکی باش، چونکه نهو نیشه پاره یی باشی تیدایه".

دهسگیری دهکات. نه لند گوتی "نازانم که ی روژی له دایکوبونه و هیچ کات عید میلاد نه بووه، من هه میسه خه ریکی نیشکړدم".

نه لند سیروان، کورپکی تمه من 9 ساله، له دواي توباوونی تاقیرکونه و کانی دهسگیره به فروشتنی کلینکس له ترافیک لایته کانی شاری هه ولیز. نه لند کوره بچوکی خیزانیک هشت که سیه، باوکیشی هر کاری